

Energimyndighetens anvisning om flexibilitets- och stödtjänster för elnätsinnehavare

1 Icke-frekvensrelaterade stödtjänster

I denna anvisning avses med stödtjänst icke-frekvensrelaterade stödtjänster. Icke-frekvensrelaterade stödtjänster gäller distributionsnätsinnehavare, innehavare av högspänningsdistributionsnät och stamnätsinnehavare.

1.1 Bestämmelser om stödtjänster i elmarknadslagen

Enligt definitionen i 3 § 27 b punkten avses med stödtjänst en tjänst som behövs för driften av ett överförings- eller distributionssystem, inbegripet balansering och icke-frekvensrelaterade stödtjänster men inte inbegripet hantering av överbelastning.

I 3 § 27 c punkten i elmarknadslagen avses med icke-frekvensrelaterad stödtjänst en tjänst som används av en systemansvarig för överförings- eller distributionssystem för spänningsreglering i stationärt tillstånd, snabba inmatningar av reaktiv effekt, tröghet för upprätthållande av stabiliteten i lokala nät, kortslutningsström, förmåga till dödnätsstart och till ö-drift.

Skyldigheten att anskaffa icke-frekvensrelaterade stödtjänster tillämpas inte på en stamnätsinnehavares eller distributionsnätsinnehavares helt integrerade nätkomponenter.

Enligt 3 § 30 c punkten i elmarknadslagen avses med helt integrerad nätkomponent en nätkomponent som är integrerad i stam- eller distributionsnätet, däribland lagringsanläggningar, och som används uteslutande för att säkerställa säker och tillförlitlig drift av stam- eller distributionsnätet, och inte för riksomfattande balansering eller för hantering av överbelastning. Enligt motiveringen till bestämmelsen (RP 318/2022 rd) kan en energilagringsanläggning också betraktas som en helt integrerad nätkomponent, om dess användningssyfte uppfyller kraven för helt integrerade nätkomponenter.

1.2 Anskaffningsvillkor för stödtjänster

Elnätsinnehavare ska bereda villkor för anskaffning av stödtjänster i samordning med stamnätsinnehavaren och andra nätinnehavare. Varje nätinnehavare ska begära att Energimyndigheten fastställer dess villkor för anskaffning av icke-frekvensrelaterade stödtjänster, vilka kommer att tas i bruk eller vilka redan eventuellt används när denna anvisning publiceras. Villkoren får tillämpas i enskilda fall efter att Energimyndigheten har fastställt dem i enlighet med 10 § i lagen om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013, nedan tillsynslagen).

Fastställande av villkoren ansöks genom att lämna in de villkor som ska fastställas och en begäran om fastställande till Energimyndigheten per e-post kirjaamo@energiavirasto.fi eller per post till adressen Fågelviksgränden 2 A, 00530 Helsingfors. Nätinnehavare ska förbereda sig på eventuella kommentarer och på att uppdatera villkoren. Energimyndigheten kontrollerar villkoren och ordnar vid behov offentligt samråd om dem och kan kräva att villkoren ändras.

1.3 Undantag från marknadsbaserad anskaffning av stödtjänster

Nätinnehavare ska ansöka om undantag från marknadsbaserad anskaffning av stödtjänster, om en marknadsbaserad anskaffning inte är ekonomiskt effektiv för nätinnehavaren eller det inte finns en marknad. Om en nätinnehavare anskaffar stödtjänster direkt genom ett bilateralt avtal utan att genomföra anskaffningen på marknadsvillkor, ska nätinnehavaren hos Energimyndigheten ansöka om undantag för ett sådant förfarande.

Undantag från anskaffning på marknadsvillkor ansöks med en blankett på tillsynsuppgiftssystemet Vertti. Blankettens ifyllnadsanvisning finns på Vertti. När ansökan upprättas ska den sökande se till att till ansökan har bifogats de bilagor som nämns i anvisningen och att det ges tillräckliga grunder till stöd för undantagsyrkandet. Energimyndigheten kan inte bevilja undantag på grundval av sådan ansökan som inte innehåller de begärda bilagorna eller om undantaget från en marknadsbaserad anskaffning inte motiverats tillräckligt.

I förarbetena (RP 318/2022 rd) till lagen finns följande motivering till att nätinnehavare ska ansöka om undantag när det använder sitt nuvarande förfarande för spänningsregleringen eller hanteringen av kortslutningsström i distributionsnäten: "Propositionen bedöms inte få några konsekvenser på kort sikt för spänningsregleringen eller hanteringen av kortslutningsström i distributionsnäten. Bägge sker i nuläget med hjälp av helt integrerade nätkomponenter i distributionsnäten, vilket innebär att ett undantag från anskaffning på marknadsvillkor gäller för dem. I praktiken blir distributionsnätinnehavaren tvungen att ansöka om Energimyndighetens tillstånd för produktion av spänningsreglering och hantering av kortslutningsström enligt nuvarande modell."

Energimyndigheten får på grundval av 23 a § i elmarknadslagen bevilja nätinnehavaren undantag i högst fem år åt gången. Enligt elmarknadslagens förarbeten (RP 318/2023 rd) får undantaget gälla i högst fem år. Den sökande ska således beakta att Energimyndigheten även får bevilja undantaget för en kortare tid än fem år. I ansökan ska den sökande föreslå längden på det undantagstillstånd som söks samt grunder till stöd för sitt yrkande. Energimyndigheten bedömer de grunder som föreslås för tillståndet och dess längd i undantagsansökan och beviljar undantag för 1–5 år åt gången.

Ansökan om undantag från anskaffning av icke-frekvensrelaterade stödtjänster på marknadsvillkor är inte specifik för en stödtjänst, det vill säga det är möjligt att ansöka om undantag för flera stödtjänster med en ansökan. I ansökan ska man dock specificera för vilken stödtjänst undantaget söks (till exempel reglering av den reaktiva effekten, hantering av kortslutningsström). Den sökande ska i ansökan per stödtjänst specificera längden på undantaget som söks, om längden varierar mellan de olika stödtjänsterna, samt dess grunder. Energimyndigheten meddelar ett beslut på basis av ansökan. Om det i ansökan inte specificeras för vilket syfte undantaget söks, ska nätinnehavaren komplettera ansökan till denna del. I Energimyndighetens beslut bestäms för vilka syften undantag beviljas och hur länge varje undantagstillstånd varar. Med ett beslut kan olika stödtjänster beviljas undantag med olika längd. Beslutet är avgiftsbelagt och avgiftens storlek regleras i arbets- och näringsministeriets förordning om Energimyndighetens avgiftsbelagda prestationer.

2 Flexibilitetstjänster

Gäller distributionsnätinnehavare.

2.1 Definition av flexibilitetstjänster i lagen

Enligt 3 § 30 punkten i elmarknadslagen avses med flexibilitet förändringar i den elenergi som matas in i nätet eller i belastningen som svar på marknadssignaler eller som svar på antagandet av slutförbrukarens bud om att sälja efterfrågeminskning eller -ökning, enskilt eller genom aggregering.

Enligt 3 § 30 a punkten i elmarknadslagen avses med efterfrågefexibilitet förändringar i kundlaster jämfört med deras normala eller nuvarande konsumtionsmönster, som svar på marknadssignaler, inbegripet som svar på tidsvarierande elpriser eller ekonomiska incitament, eller som svar på antagandet av slutförbrukarens bud om att sälja efterfrågeminskning eller -ökning till ett visst pris på organiserade marknader som definieras i artikel 2.4 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1348/2014 om rapportering av uppgifter för att genomföra artikel 8.2 och 8.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi.

Enligt 3 § 30 b punkten i elmarknadslagen avses med överbelastning en situation där alla begäranden från parter på elmarknaden om handel mellan nätområden inte kan tillmötesgås därför att de avsevärt skulle påverka de fysiska flödena genom nätelement som inte kan klara dessa flöden.

2.2 Villkor för anskaffning av flexibilitetstjänster

Distributionsnätinnehavare ska upprätta anskaffningsvillkor för flexibilitetstjänster som de ska låta fastställas av Energimyndigheten. Anskaffningsvillkoren för flexibilitetstjänster får tillämpas i enskilda fall efter att Energimyndigheten fastställt dem i enlighet med 10 § i tillsynslagen. Energimyndigheten anmärker att överensstämmelsen mellan innehållet i anskaffningsvillkoren och innehållet i nätkoden Network Code on Demand Response ska kontrolleras när nätkoden träder i kraft. Efter detta ska distributionsnätinnehavare göra nödvändiga ändringar i sina anskaffningsvillkor för flexibilitetstjänster och skicka de ändrade villkoren till Energimyndigheten för fastställande. Enligt 52 a § i elmarknadslagen ska anskaffningsvillkoren för flexibilitetstjänster främja genomförandet av energieffektivitetsåtgärder och kostnadseffektiviteten. Villkoren ska även publiceras.

Fastställande av villkoren ansöks genom att lämna in de villkor som ska fastställas och en begäran om fastställande till Energimyndigheten per e-post kirjaamo@energiavirasto.fi eller per post till adressen Fågelviksgränden 2 A, 00530 Helsingfors. Nätinnehavare ska förbereda sig på eventuella kommentarer och på att uppdatera villkoren. Energimyndigheten kontrollerar villkoren och ordnar vid behov offentligt samråd om dem och kan kräva att villkoren ändras.

2.3 Beaktande av flexibilitetstjänster i försäljningsvillkoren för nättjänster

Enligt 24 b § 2 mom. i elmarknadslagen ska nätinnehavarens försäljningsvillkor för nättjänster skapa förutsättningar för efterfrågefleksibilitetens deltagande på elmarknaden, om det ankommer på nätinnehavaren att ordna deltagandet. Försäljningsvillkoren ska beakta elsystemets driftsäkerhet och effektivitet. Försäljningsvillkoren får inte innehålla villkor som ogrundat förhindrar att efterfrågefleksibilitet som tillhandahålls av aggregatorer deltar på elmarknaden.

2.4 Undantag från marknadsbaserad anskaffning av flexibilitetstjänster

Nätinnehavaren ska ansöka om undantag från marknadsbaserad anskaffning av flexibilitetstjänster, om en marknadsbaserad anskaffning av flexibilitetstjänster inte är ekonomiskt effektiv eller om den skulle leda till allvarliga snedvridningar på marknaden eller ökade överföringsbegränsningar. Om en nätinnehavare skaffar flexibilitetstjänster direkt genom ett bilateralt avtal utan att genomföra anskaffningen enligt ett marknadsbaserat förfarande, ska nätinnehavaren hos Energimyndigheten ansöka om undantag för ett sådant förfarande.

Undantag från anskaffning på marknadsvillkor ansöks med en blankett på tillsynsuppgiftssystemet Vertti. Blankettens ifyllnadsanvisning finns på Vertti. När ansökan upprättas ska den sökande se till att till ansökan har bifogats de bilagor som nämns i anvisningen och att ansökan motiveras tillräckligt. Energimyndigheten beviljar inte undantag på grundval av sådan ansökan som inte innehåller de begärda bilagorna eller om undantaget inte getts en motivering.

I 52 a § 3 mom. i elmarknadslagen och i detaljmotiveringen till lagen (RP 318/2022 rd) nämns följande: Eftersom flexibilitet i distributionsnätet kan utnyttjas för flera syften, av vilka de huvudsakliga är förbättrad leveranssäkerhet, hantering av överföringsbegränsningar, styrning av belastning vid efterfrågetoppar samt åtgärder som gäller elens kvalitet, såsom hantering av spänningsfall, bör myndigheten bedöma om undantaget är nödvändigt separat för olika syften. På basis av detta får Energimyndigheten i sitt beslut om undantag vid behov begränsa undantaget som den beviljar en distributionsnätsinnehavare att endast gälla ett visst syfte. Beslutet är avgiftsbelagt och avgiftens storlek regleras i arbets- och näringsministeriets förordning om Energimyndighetens avgiftsbelagda prestationer.

Undantag från marknadsbaserad anskaffning av flexibilitetstjänster beviljas alltid tills vidare, eftersom det inte finns en motsvarande tidsfrist som för icke-frekvensrelaterade stödtjänster. Energimyndigheten får dock i sitt beslut ålägga en distributionsnätsinnehavare att kontrollera att kravet på marknadsmässighet uppfylls inom en tidsfrist. Energimyndigheten följer också hur distributionsnätsinnehavare utnyttjar flexibiliteten genom utvecklingsplaner för eldistributionsnät som ska lämnas in vartannat år.

Tillämpade bestämmelser

Lag om Energimyndigheten (870/2013) 1 §

Lag om tillsyn över el- och naturgasmarknaden (590/2013) 6 § och 10 §

Elmarknadslag (588/2013) 21 c §, 23 a §, 24 b §, 52 a § och 56 a §

Statsrådets förordning om utredning och mätning av elleveranser (SRF 767/2021)
6 §

Distribution Elnätsinnehavare

För känne- Finsk Energiindustri
dom Lokalkraft